

Sygn. akt I ACa 838/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 marca 2013 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Agnieszka Sołtyka
Sędziowie:	SA Eugeniusz Skotarczak (spr.) SO del. Wiesława Buczek-Markowska
Protokolant:	sekr. sądowy Magdalena Goltsche

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2013 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa B. N.

przeciwko D. M. i J. N.

o zwolnienie od egzekucji

na skutek apelacji pozwanego D. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 28 czerwca 2012 roku, sygn. akt I C 896/10

I. oddala apelację;

II. zasądza od pozwanego D. M. na rzecz powódki B. N. kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. W. Buczek-Markowska SSA A. Sołtyka SSA E. Skotarczak

Sygn. akt I ACa 838/12

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 1 września 2010 r. złożonym przeciwko D. M. i J. N., B. N. wniosła o zwolnienie od egzekucji: udziału w 1/2 części w prawie własności nieruchomości stanowiącej lokal mieszkalny położony w S. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy (...) prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...), oraz udziału w 1/2 części w prawie własności nieruchomości stanowiącej lokal mieszkalny położony w S. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy (...) prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...), z których komornik sądowy przy Sądzie Rejonowym (...) wszczął egzekucję z nieruchomości i prowadzi ją pod sygnaturą KM 957/10. Ponadto, powódka wniosła o zasądzenie od pozwanych solidarnie na jej rzecz kosztów procesu według norm przepisanych. Uzasadniając swoje żądanie podniosła, iż jest w trakcie postępowania o podział

majątku wspólnego z pozwanym J. N. i postępowanie to toczy się w Sądzie Rejonowym w G. pod sygn. akt I Ns 124/07, a postępowaniem działowym objętych jest szereg składników majątkowych, w tym ww. nieruchomości lokalowe. Wskazała, że przed Sądem Okręgowym w S. w sprawie I C 113/09 toczyło się już postępowanie pomiędzy tymi samymi stronami w analogicznym przedmiocie i wówczas sąd prawomocnie uwzględnił jej powództwo w całości. Powódka powołała się na argumentację prawną zawartą w uzasadnieniu powyższego wyroku Sądu Okręgowego w S., ponieważ stan faktyczny związany ze strukturą majątku wspólnego, przebieg postępowania działowego jest identyczny jak w czasie rozstrzygnięcia sprawy I C 113/09. Ponadto zaznaczyła, iż informację o toczącym się postępowaniu egzekucyjnym powzięła w dniu 23 sierpnia 2010 r. w związku z czym zachowany został jednomiesięczny termin do wniesienia niniejszego powództwa.

Pozwani ustosunkowując się do żądania pozwu wnieśli o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego. Podnieśli, iż w polskim prawie nie funkcjonuje zasada mocy wiążącej orzeczenia precedensowego dla sądów orzekających w podobnych sprawach; z załączonych do pozwu dokumentów nie wynika, aby nieruchomość położona w S. przy ul. (...) została zajęta w toku egzekucji; sama powódka w sprawie o podział majątku wspólnego żądała dokonania podziału tegoż majątku w taki sposób, aby J. N. przyznać ww. nieruchomość; zresztą toczące się postępowanie o podział majątku wspólnego pomiędzy powódką a J. N. pozostaje bez znaczenia dla niniejszej sprawy, żądanie powódki ustanowienia nierównych udziałów nie jest bowiem prawem, które mogłoby podlegać ochronie przewidzianej przez art. 841 § 1 k.p.c.; powódka nie wykazała, że egzekucja skierowana do określonego przedmiotu narusza jej prawa, czego powódka nie uczyniła.

Wyrokiem z dnia 28 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie zwolnił od egzekucji udział w 1/2 części prawie własności nieruchomości stanowiącej lokal mieszkalny położony w S. przy ulicy (...), o powierzchni 65,17 m kw., dla której Sąd Rejonowy (...) X Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) (pkt I.), zwolnił od egzekucji udział 1/2 części w prawie własności nieruchomości stanowiącej lokal mieszkalny położony w S. przy ulicy (...) o powierzchni 42,05 m kw., dla której Sąd Rejonowy (...) X Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą nr (...) (pkt II.) oraz zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwotę 7.617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt III.).

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd I instancji oparł na ustaleniach faktycznych, z których wynikało, że powódka B. N. i pozwany J. N. byli małżeństwem. Wyrokiem z dnia 23 kwietnia 2007 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie (sygn. XRC 3347/06) rozwiązał małżeństwo B. N. i J. N. przez rozwód. W skład ich majątku wspólnego wchodzi m.in. nieruchomość stanowiąca lokal mieszkalny położony w S. przy ul. (...) oraz nieruchomość stanowiąca lokal mieszkalny położony w S. przy ul. (...). Na wniosek z dnia 21 lutego 2008 r. i z dnia 2 kwietnia 2008 r. w ww. księgach wieczystych wpisano w dniu 8 maja 2008 r. jako współwłaścicieli obu nieruchomości B. N. i J. N., w udziałach po 1/2 części. W dniu 7 marca 2007 r. pozwany J. N. złożył do Sądu Rejonowego w G. wniosek o podział majątku wspólnego. Sprawa toczy się pod sygn. I Ns 124/07. Postępowaniem działowym objęte są m.in. opisane wyżej nieruchomości. W ramach tego postępowania B. N. złożyła wniosek o nierówne udziały w stosunku 1/3 do 2/3 i zgłosiła wniosek o przyznanie ww. nieruchomości przy ul. (...) w S. na jej wyłączną własność.

Nadto, Sąd ustalił, że w dniu 11 kwietnia 2008 r. D. M. wniósł przeciwko J. N. pozew o zapłatę. Sprawa została zakończona zawarciem ugody sądowej z dnia 19 listopada 2008 r. Strony uzgodniły, że J. N. zapłaci D. M. kwotę 280.000 zł w terminie 14 dni od dnia zawarcia niniejszej ugody. Postanowieniem z dnia 19 listopada 2008 r., które się uprawomocniło się w dniu 27 listopada 2008 r., Sąd Okręgowy w Szczecinie umorzył postępowanie w sprawie o sygn. akt I C 334/08. Ugoda sądowa z dnia 19 listopada 2008 r. (sygn. akt I C 334/08) w dniu 15 grudnia 2008 r. została zaopatrzona w klauzulę wykonalności na rzecz D. M.. Ugodzie nie nadano klauzuli wykonalności przeciwko B. N.. Tymczasem w dniu 15.01.2009 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym (...) w Szczecinie na skutek wniosku D. M. wszczął postępowanie egzekucyjne (sygn. KM 957/10) przeciwko dłużnikowi J. N.. Postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte na podstawie tytułu wykonawczego – ww. ugody sądowej z dnia 19 listopada 2008 r. Sądu Okręgowego w S., sygn. akt I C 334/08 do kwoty 280 000,00 zł. Komornik Sądowy wszczął egzekucję z udziału dłużnika do 1/2 w lokalu mieszkalnym przy ul. (...) w S. oraz z udziału dłużnika do 1/2 w lokalu mieszkalnym przy ul. (...) w S.. W dniu 11 czerwca 2010 r. złożono wnioski o wpis wzmianek w księdze wieczystej Kw nr (...) oraz w księdze wieczystej Kw

nr (...) o wszczęciu egzekucji z nieruchomości pod sygn. akt KM 957/10. W dniu 29 lipca 2010 r. wpisano w księdze wieczystej Kw nr (...) ostrzeżenie o wszczęciu egzekucji w sprawie KM 957/10 na udziale 1/2 części nieruchomości J. N.. Natomiast wniosek o wpis ostrzeżenia o toczącej się egzekucji w księdze wieczystej nr Kw (...) został oddalony postanowieniem Sądu Rejonowego (...) w S. z dnia 9 września 2010 r. B. N. uzyskała informację o toczącym się postępowaniu egzekucyjnym w dniu 23 sierpnia 2010 r.

Z dalszych ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd I instancji wynikało, że B. N. w dniu 13 lutego 2009 r. wniosła powództwo o zwolnienie od egzekucji udziału w 1/2 części w prawie własności nieruchomości zabudowanej stanowiącej działkę nr (...) położonej w miejscowości M. dla której Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w G. prowadzi księgę wieczystą nr (...), udziału w 1/2 części w prawie własności nieruchomości niezabudowanej stanowiącej działkę nr (...) położonej w miejscowości M. dla której Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w G. prowadzi księgę wieczystą nr (...). Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie o sygn. akt I C 113/09 zwolnił od egzekucji wymienione w powództwie nieruchomości. Powyższe orzeczenie uprawomocniło się.

Na tej podstawie Sąd Okręgowy uznał, że powództwo oparte na art. 841 § 1 k.p.c. zasługuje na uwzględnienie.

Sąd ten uznał, że pozwany D. M. na podstawie tytułu egzekucyjnego przeciwko J. N. nie jest uprawniony do prowadzenia egzekucji z udziałów w nieruchomościach, które wchodzi w skład majątku dorobkowego powódki B. N. i pozwanego J. N.. Kwestię wspólności majątkowej pomiędzy małżonkami po ustaniu małżeństwa reguluje art. 46 k.r.o. Z powyższego przepisu wynika, że ustanie wspólności ustawowej powoduje, że do majątku, który był objęty tą wspólnością, aż do chwili jego podziału, stosuje się art. 43 k.r.o. i 45 k.r.o., a w sprawach w nich nieunormowanych — odpowiednio przepisy o wspólności majątku spadkowego, tj. art. 1035—1036 k.c. Ponieważ art. 1035 k.c. odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów o współwłasności w częściach ułamkowych, znajdują tu odpowiednie zastosowanie art. 197—221 k.c.

Sąd Okręgowy wskazał, wbrew stanowisku pozwanych, że wspólność majątku byłych małżonków nie ma charakteru współwłasności w częściach ułamkowych. Charakter tej wspólności jest bowiem taki sam jak wspólność majątku spadkowego. Wspólność ta nie może zatem być utożsamiana ani ze współwłasnością w częściach ułamkowych ani ze współwłasnością łączną. Wspólność majątku byłych małżonków, podobnie jak wspólność majątku spadkowego powstaje bowiem ex lege i dotyczy majątku spadkowego traktowanego jako całość. Byli małżonkowie mają udziały w majątku, a nie w poszczególnych jego składnikach (Komentarz do art. 1035 kodeksu cywilnego (Dz.U.64.16.93), [w:] A. Kidyba (red.), E. Niezbecka, Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Spadki, LEX, 2008). W rezultacie należy uznać, że na podstawie tytułu egzekucyjnego wystawionego przeciwko jednemu z byłych małżonków nie można prowadzić egzekucji z majątku powstałego po ustaniu wspólności ustawowej. Taka sytuacja trwa aż do dokonania podziału majątku dorobkowego.

Sąd nie podzielił jednak stanowiska powódki, zgodnie z którym podstawą powództwa ekscydencyjnego może być to, że pozwani nie dokonując kompensaty wzajemnych wierzytelności, bądź rozporządzają składnikami majątkowymi bądź wszczynają egzekucję zmierzającą do przejęcia przez pozwanego D. M. udziałów w nieruchomościach będących przedmiotem postępowania o podział majątku wspólnego. Powództwo z art. 841 § 1 k.p.c. nie może bowiem służyć podważeniu tytułu wykonawczego. Zgodnie z przytoczonym wyżej stanowiskiem powództwo o zwolnienie zajętego przedmiotu spod egzekucji stanowi środek merytorycznej obrony osoby trzeciej, której prawa zostały przez egzekucję naruszone. Powództwo ekscydencyjne, w przeciwieństwie do powództwa opozycyjnego, nie jest jednak ukierunkowane na zwalczanie tytułu wykonawczego, a jedynie zmierza do przeciwstawienia się prowadzeniu egzekucji z określonego przedmiotu (por. Komentarz do art. 841 kodeksu postępowania cywilnego, [w:] Bodio J., Demendecki T., Jakubecki A., Marcewicz O., Telenga P., Wójcik M.P., Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Oficyna, 2008, wyd. III).

Zdaniem Sądu, niniejsze powództwo jest co najmniej przedwczesne z uwagi na nie zakończenie sprawy o podział majątku dorobkowego w sprawie sygnatura akt I Ns 124/07, które definitywnie rozstrzygnie, które składniki majątku dorobkowego przypadną dłużnikowi J. N.. Wówczas wierzyciel D. M. będzie mógł z nich się zaspokoić. Wierzyciel

realizuje przy tym swoje prawa w ten sposób, że jest uczestnikiem postępowania o podział majątku dorobkowego byłych małżonków N., jako osoba zainteresowana wynikiem sprawy.

W związku z powyższym, ponieważ prowadzenie przez pozwanego D. M. egzekucji z majątku wspólnego byłych małżonków B. N. i J. N. na podstawie tytułu egzekucyjnego wystawionego tylko przeciwko J. N. jest niedopuszczalne, Sąd pierwszej instancji uznał, że powództwo o zwolnienie zajętych nieruchomości od egzekucji zasługuje na uwzględnienie. Nie zasługuje przy tym na uwzględnienie zarzut pozwanych nie zajęcia nieruchomości położonej w S. przy ulicy (...), a to z uwagi na wniosek wierzyciela D. M. z dnia 26 maja 2010 roku oraz czynności podjęte przez komornika.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany D. M., domagając się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa w całości oraz zasądzenia od powódki na rzecz pozwanych zwrotu kosztów sądowych w postępowaniu przed obiema instancjami, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 841 § 1 k.p.c., przez błędną wykładnię, wynikającą z orzeczenia zgodnie z żądaniem pozwu, pomimo przyjęcia przez Sąd, że prowadzenie egzekucji nie narusza praw powódki,

2) naruszenie przepisów prawa procesowego mające wpływ na wynik sprawy, tj. art. 321 § 1 k.p.c., przez niewłaściwe zastosowanie, wynikające z orzeczenia zgodnie z żądaniem pozwu, pomimo, że powódka w pozwie żądała zwolnienia udziałów w określonych przedmiotach majątkowych od egzekucji z uwagi na okoliczność, iż w jej ocenie prowadzenie egzekucji wobec udziałów w powyższych przedmiotach majątkowych narusza jej prawa, a jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku Sąd w ogóle nie ustalił, że prowadzenie egzekucji narusza prawa powódki i opiera orzeczenia jedynie o stanowisko, iż prowadzenie egzekucji z majątku wspólnego byłych małżonków na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego tylko wobec jednego z byłych małżonków jest niedopuszczalne,

3) naruszenie przepisów prawa procesowego mające wpływ na wynik sprawy, tj. art. 328 § 2 k.p.c., przez odmowę zastosowania, wynikającą z przyjęcia, że prowadzenie egzekucji z majątku wspólnego byłych małżonków na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego tylko wobec jednego z byłych małżonków jest niedopuszczalne, bez wskazania podstawy prawnej takiego rozstrzygnięcia,

4) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 1035 k.c. w zw. z art. 195 k.c. - 221 k.c. przez przyjęcie, iż majątek wspólny byłych małżonków nie ma charakteru współwłasności w częściach ułamkowych, ani wspólności łącznej, pomimo wyraźnego odwołania do przepisów o współwłasności w częściach ułamkowych,

5) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 1035 k.c. w zw. z art. 1036 k.c. oraz w zw. z art. 195 k.c. - 221 k.c. przez przyjęcie, iż byli małżonkowie nie mają udziałów w poszczególnych składnikach majątkowych ich majątku wspólnego, a jedynie udziały w całym majątku związku z czym nie jest możliwe prowadzenie egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko jednemu z tych małżonków, pomimo że art. 1036 k.c. co do zasady przyznaje prawo do rozporządzania udziałem w składniku majątkowym,

6) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 1035 k.c. w zw. z art. 195 k.c. - 221 k.c. przez przyjęcie, iż charakter wspólnego majątku byłych małżonków wyklucza możliwość prowadzenia egzekucji z udziałów w poszczególnych składnikach tego majątku pomimo, że żaden przepis prawa nie zawiera takiego wyłączenia,

7) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 1036 k.c. w zw. z art. 46 k.r.o., przez odmowę jego zastosowania, wynikającą z przyjęcia, że na podstawie tych przepisów zasadne jest twierdzenie, iż egzekucja z majątku wspólnego byłych małżonków nie jest dopuszczalna, pomimo że przepis ten nie wprowadza takiego ograniczenia,

8) pominięcie zarzutów pozwanych, iż powódka nie udowodniła wartości przedmiotu sporu, podczas gdy od wartości sporu zależy nie tylko możliwość ustalenia zasadności powództwa w całości bądź części, ale też właściwość sądu, wysokość opłaty czy innych kosztów postępowania; w sprawie natomiast powódka w żaden sposób nie wykazała wartości przedmiotu sporu ani podstaw do jej ustalenia, co winno skutkować oddaleniem powództwa jako nieuzasadnionego,

9) naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez bezpodstawne przyjęcie za udowodnione, że powódka dowiedziała się o wszczęciu egzekucji w dniu 23 sierpnia 2010 r., mimo iż powyższe nie wynika z materiału zgromadzonego w sprawie, nadto powódka na rozprawie w dniu 3 marca 2011 r. była zobowiązana przez Sąd do przedłożenia w terminie 14 dni dokumentowi wskazujących na brak zawiadomienia powódki o wpisaniu ostrzeżenia do księgi wieczystej, pod rygorem skutków z art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c., którego to zobowiązania nie wykonała, co 1 powinno być w odpowiedni sposób ocenione przez Sąd,

10) nierozpoznanie istoty sprawy, wynikające z orzeczenia o zwolnieniu od egzekucji udziałów w określonych przedmiotach wskazanych w pozwie w oparciu o niedopuszczalność postępowania egzekucyjnego wobec majątku wspólnego byłych małżonków, podczas gdy postępowanie w niniejszej sprawie dotyczyło powództwa ekscydencyjnego.

Na rozprawie apelacyjnej powódka wniosła o oddalenie apelacji tego pozwanego oraz zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.

Postanowieniem z dnia 13 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie odrzucił apelację pozwanego J. N.. Postanowienie uprawomocniło się w dniu 27 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego D. M. okazała się bezzasadna.

Ustalenia faktyczne, które zostały dokonane przez Sąd Okręgowy w oparciu o przeprowadzone dowody, należy uznać za prawidłowe. Tym samym Sąd Apelacyjny ustalenia te podziela i przyjmuje za własne, czyniąc je integralną częścią swojego stanowiska i uznając za zbędne ich ponowne przytaczanie w tym miejscu. Sąd Odwoławczy za trafną uznaje również ocenę prawną Sądu pierwszej instancji w zakresie powództwa wytoczonego przez B. N., której nie podważa argumentacja przedstawiona w wywiedzionej apelacji.

Podstawę prawną powództwa stanowi przepis art. 841 k.p.c., którego skuteczność w pierwszej kolejności uwarunkowana jest dotrzymaniem przez stronę powodową terminu prekluzyjnego zakreślonego w jego § 3. Mianowicie, powództwo należy wnieść w terminie miesiąca od dnia dowiedzenia się o naruszeniu prawa, chyba że inny termin jest przewidziany w przepisach odrębnych. Skarżącym, kwestionując rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego, upatruje wadliwości rozstrzygnięcia tego Sądu m.in. w wadliwej ocenie materiału dowodowego pod kątem zachowania ww. terminu. Wedle apelującego, Sąd pierwszej instancji ustalając, że datą naruszenia prawa, o którym mowa w tym przepisie, jest dzień 23 sierpnia 2010 r., kiedy to B. N. uzyskała informację o toczącym się postępowaniu egzekucyjnym dotyczącym przedmiotowych nieruchomości, oparł się wyłącznie na gołosłownych twierdzeniach strony powodowej. Takiego stanowiska apelującego nie sposób jest jednak podzielić.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwalał bowiem na pozytywną weryfikację podawanych przez powódkę okoliczności, iż dopiero w dniu 23 sierpnia 2010 r. przeglądając wpisy w bazie elektronicznej ksiąg wieczystych uzyskała po raz pierwszy informację o wszczęciu spornej egzekucji, wcześniej nie otrzymawszy jakiegokolwiek zawiadomienia z sądu wieczystoksięgowego. Trzeba zauważyć, iż już do pozwu załączyła rzeczne odpisy ksiąg wieczystych o numerach (...), prowadzonych dla nieruchomości objętych niniejszym procesem a opatrzone datą „2010-09-23”. W świetle zaś treści akt komorniczych pierwsza wzmianka świadcząca o uzyskaniu przez powódkę stosownej wiedzy o postępowaniu egzekucyjnym pochodzi z dnia 26 sierpnia 2010 r. (vide: k. 32 tych akt). Następnie, w toku procesu powódka przedłożyła również część dokumentów z akt ksiąg wieczystych, wskazujących na brak jej udziału w postępowaniach zainicjowanych przez komornika sądowego o wpis wszczęcia egzekucji z tych

nieruchomości. Nawet gdyby jednak uznać, iż nastąpiło to już po upływie zakreślonego pełnomocnikowi powódki na rozprawie w dniu 3 marca 2011 r. przez sąd 14-dniowego terminu do „wykazania dokumentem braku zawiadomienia powódki o wpisaniu ostrzeżenia pod rygorem skutków z art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c.”, jak podkreśla apelujący, to nie miało wszak owe uchybienie wpływu na skuteczność złożonego przez nią w piśmie procesowym z dnia 24 marca 2011 r. wniosku o zwrócenie się przez Sąd I instancji do Sądu Rejonowego – (...) X Wydział Ksiąg Wieczystych o udzielenie informacji, czy B. N. była zawiadamiana w ramach postępowań o sygn. akt DZKW 14359/10 i DZKW 14358/10. Dopiero taka informacja urzędowa pozwoliła właściwie zweryfikować materiał dowodowy przedstawiony przez stronę zainteresowaną korzystnym dla niej wynikiem sprawy. Tymczasem w odpowiedzi na takie zapytanie sąd wieczystoksięgowy potwierdził, iż B. N. nie została zawiadomiona o dokonanej wpisie w księdze wieczystej nr (...) oraz nie zostało jej doręczone postanowienie o oddaleniu wniosku o wpis ostrzeżenia o wszczęciu egzekucji w księdze wieczystej nr (...) (vide: k. 143). W tym stanie rzeczy celną jest ocena Sądu pierwszej instancji, który przyjął za wykazane przez stronę powodową, iż jej powództwo z 1 września 2010 r. zostało wytoczone z zachowaniem ustawowego terminu z art. 841 § 3 k.p.c., gdyż dowiedziała się ona o naruszeniu jej prawa w dniu 23 sierpnia 2010 r. Zaakcentować jednocześnie trzeba, że przewidziany w § 3 art. 841 k.p.c. termin do wniesienia powództwa rozpoczyna bieg od dnia, w którym osoba trzecia dowiedziała się o zajęciu w wyniku skierowania do danego przedmiotu egzekucji z naruszeniem jej prawa i chodzi tu o faktyczne powzięcie wiadomości o zajęciu, a nie dzień, w którym mogła dowiedzieć się o zajęciu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2010 r., II CSK 274/10, LEX nr 707865).

Przechodząc do analizy pozostałych sformułowanych w apelacji zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego i procesowego, które okazały się niezasadne, przypomnieć należy, iż powództwo o zwolnienie zajętego przedmiotu spod egzekucji stanowi środek merytorycznej obrony osoby trzeciej, której prawa zostały naruszone przez egzekucję. Podstawa do wytoczenia powództwa o zwolnienie zajętego przedmiotu spod egzekucji zachodzi więc wówczas, gdy w toku zajęcia zostały naruszone prawa osoby trzeciej, przy czym chodzi o naruszenie tego rodzaju, że doszło do zajęcia takiego składnika majątkowego, z którego wierzyciel nie ma prawa zaspokoić swojej wierzytelności. Pojęcie „naruszenia prawa” ma charakter obiektywny i zachodzi w chwili wkroczenia, na skutek czynności podejmowanych w postępowaniu egzekucyjnym, w sferę praw osoby trzeciej.

Powódka B. N. domagała się zwolnienia spod egzekucji, wszczętej na wniosek wierzyciela – pozwanego D. M., udziału jej małżonka – pozwanego J. N. wynoszącego 1/2 w prawie własności nieruchomości położonych w S. przy ul. (...) oraz przy ul. (...). Argumentowała, iż taka egzekucja narusza jej prawa jako osoby trzeciej w rozumieniu art. 841 § 1 k.p.c., albowiem przed podziałem majątku wspólnego oraz ustaleniem w jego ramach ostatecznych udziałów małżonków w tym majątku przeprowadzenie takiej egzekucji z domniemanego udziału jednego z małżonków jest niedopuszczalne. Chybiony jest zarzut naruszenia art. 321 § 1 k.p.c., skoro takie stanowisko strony zostało wyraźnie wyartykułowane już w pozwie, a następnie było podtrzymywane przez powódkę w toku procesu. Takie wzajemne powiązanie pomiędzy treścią art. 841 § 1 k.p.c., konstruującym przesłankę „naruszenia prawa osoby trzeciej poprzez skierowanie egzekucji do określonego przedmiotu”, a - ogólnie rzecz ujmując - niedopuszczalnością zajęcia egzekucyjnego, wynika również w sposób niewątpliwy z pisemnych motywów zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji, jak i Sądu Apelacyjnego procedującego w sprawie o sygn. akt I ACa 241/10, do których odwoływała się powódka w niniejszym procesie.

Analiza akt niniejszej sprawy oraz sprawy z powództwa ekscydencyjnego toczącej się poprzednio przed Sądem Okręgowym w Szczecinie o sygn. akt I C 113/09 a zakończonej prawomocnie wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 10 czerwca 2010 r., I ACa 241/10, oddalającym apelację pozwanego J. N., wskazuje, że ich przedmiot jest analogiczny. Oba postępowania dotyczyły tych samych stron i w tej samej konfiguracji ról procesowych, dodatkowo spór dotyczył identycznego zagadnienia prawnego, sprowadzającego się do rozstrzygnięcia, czy egzekucja obejmująca udział we współwłasności nieruchomości małżonka powódki narusza jej prawa w myśl art. 841 § 1 k.p.c. Poprzednio procedujący w sprawie tutejszy Sąd Apelacyjny przychylił się do stanowiska wyrażanego przez B. N. i Sąd Okręgowy w sprawie o sygn. akt I C 113/09 o braku dopuszczalności takiej egzekucji, co implikowało uwzględnienie jej powództwa o zwolnienie spod egzekucji udziałów w innych wtenczas nieruchomościach. W tym miejscu nie sposób nie wspomnieć, że Sąd Najwyższy nie przyjął argumentacji pozwanego zawartej w wywiedzionej skardze kasacyjnej

od ww. wyroku z dnia 10 czerwca 2010 r., sygn. akt I ACa 241/10, odmawiając jej przyjęcia. Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela takie zapatrywanie prawne.

Dług, na poczet zaspokojenia którego nastąpiło zajęcie udziałów J. N. w prawie własności obu nieruchomości, powstał po ustaniu wspólności ustawowej małżonków N.. Tytułowi egzekucyjnemu nie została więc nadana klauzula wykonalności przeciwko B. N.. Ustanie wspólności ustawowej wywołuje daleko idące i różnorakie skutki w odniesieniu do majątku, który był objęty taką wspólnością. Pierwszym z nich jest określenie udziału każdego z małżonków w majątku wspólnym (art. 43 § 1 k.r.o.). Określenie tych udziałów nie jest jednak ostateczne i definitywne, gdyż w świetle dyspozycji art. 43 § 2 k.r.o. mogą być one ustalone przez sąd w innych rozmiarach. Może to prowadzić do daleko idącego ograniczenia udziału jednego z małżonków w majątku wspólnym. Do majątku, który był objęty wspólnością ustawową, od chwili jej ustania stosuje się przepisy – odpowiednio – o wspólności majątku spadkowego i o dziale spadku (art. 46 k.r.o.). Przed zmianą kodeksu rodzinnego i opiekuńczego dokonaną ustawą z dnia 17 czerwca 2004 roku art. 42 przewidywał, że od chwili ustania wspólności ustawowej do majątku, który był nią objęty, mają odpowiednie zastosowanie przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych z zachowaniem przepisów poniższych, to jest art. 43 i art. 45. Mimo że jest to majątek o innym statusie prawnym niż majątek objęty małżeńską wspólnością majątkową, jest majątkiem wspólnym małżonków. Do majątku objętego wspólnością od momentu jej ustania aż do chwili jej podziału stosuje się art. 43 i 45, a w sprawach w nich nieunormowanych - odpowiednio przepisy o wspólności majątku spadkowego, tj. art. 1035 – 1036 k.c. Art. 1035 k.c. odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów o współwłasności w częściach ułamkowych, stąd znajdują tu odpowiednie zastosowanie art. 197 - 221 k.c.

Jak wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, współwłasność w częściach ułamkowych powstała po ustaniu współwłasności łącznej, jest współwłasnością o charakterze zbliżonym do współwłasności majątku spadkowego w rozumieniu art. 1035 k.c., do której również przepisy o współwłasności stosuje się tylko odpowiednio. Nakaz odpowiedniego stosowania wymaga zaś – jak to niejednokrotnie w orzecznictwie i doktrynie podkreślano – uwzględniania istotnych różnic w treści lub celu między stosunkami, dla których nastąpiło odesłanie do tych przepisów. Konieczność odpowiedniego, a nie integralnego stosowania przepisów o współwłasności w częściach ułamkowych do przedmiotów majątkowych, które były objęte małżeńską wspólnością ustawową, wynika ze specyfiki tej wspólności. W szczególności dotyczy to możliwości stosowania art. 43 § 2 k.r.o. dopuszczającego ustalenie nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym. Z tych względów utrwalone jest między innymi stanowisko, które podkreśla apelujący, iż zbycie przez małżonka po ustaniu wspólności ustawowej jego udziałów w przedmiocie, który był objęty wspólnością ustawową, jest bezskuteczne o tyle, o ile narusza uprawnienia drugiego małżonka, wynikające z przepisów o podziale wspólnego majątku małżonków (vide: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 lipca 1993 r., III CZP 95/93, OSNC 1994/2/30).

Za utrwalony uznać należy także pogląd, iż po ustaniu wspólności ustawowej wierzyciel, którego dłużnikiem jest tylko jedno z małżonków, nie może żądać zaspokojenia wprost z przedmiotów majątkowych wchodzących w skład majątku, który był objęty wspólnością. Taki wierzyciel może żądać zaspokojenia wyłącznie z przedmiotów wchodzących w skład dotychczas osobistego majątku dłużnika, z przysługującego mu udziału w dotychczasowym majątku wspólnym oraz z przedmiotów majątkowych nabytych przez niego po ustaniu wspólności ustawowej. Jednakże według przeważającego w doktrynie poglądu, zaspokojenie wierzyciela z udziału dłużnika w majątku wspólnym wymaga uprzedniego zajęcia prawa dłużnika do żądania podziału majątku wspólnego (art. 896 i 912 k.p.c.), wystąpienia na tej podstawie o podział majątku wspólnego, a po przeprowadzeniu podziału – skierowania egzekucji do przedmiotów, jakie przypadły dłużnikowi (por. L. Stecki – „Ustanie ustawowej wspólności małżeńskiej majątkowej”; F. Zedler – „Dochodzenie roszeń majątkowych od małżonków”; J. St. Piątkowski – „System Prawa Rodzinnego”).

Stosownie do powyższego, w przypadku zajęcia przedmiotu objętego wspólnością majątku przed jego podziałem małżonek ma możliwość obrony właśnie poprzez wytoczenie powództwa o zwolnienie zajętego przedmiotu od egzekucji. Słusznie więc uczyniła tak właśnie B. N. w niniejszym postępowaniu (jak i w uprzednio prowadzonym pod sygnaturami akt I C 113/09 oraz I ACa 241/10). Sprawa pomiędzy nią a J. N. o podział majątku wspólnego, w skład którego wchodzi przedmiotowe nieruchomości, nadal jest bowiem w toku, a w jego ramach B. N. złożyła wniosek o ustalenie nierównych udziałów w stosunku 1/3 do 2/3 (na jej korzyść) oraz zgłosiła wniosek o przyznanie na jej

wyłączną własność obu nieruchomości - przy ul. (...) oraz przy ul. (...) w S. (jak sprecyzował pełnomocnik powódki na rozprawie apelacyjnej, a czemu pełnomocnik apelującego nie zaprzeczył).

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 5 lutego 2010 r., III CZP 132/09 (OSNC 2010/6/90). Wskazano tam, że ustanie wspólności majątkowej dłużnika i jego małżonka na skutek orzeczenia sądu oraz dokonany orzeczeniem sądu podział majątku, który był objęty tą wspólnością, wyłącza możliwość zaspokojenia się wierzyciela z przedmiotu, który - gdyby nie te zdarzenia - mógł służyć jego zaspokojeniu. W interesie wierzyciela jest, żeby przedmiot ten został w wyniku podziału majątku wspólnego przyznany dłużnikowi. Wierzyciel może do tego doprowadzić, jeżeli weźmie udział w postępowaniu, którego wynikiem jest podział majątku wspólnego, jednak jest to możliwe tylko wówczas, gdy toczy się postępowanie nieprocesowe o podział majątku wspólnego (art. 566 i 567 k.p.c.). Jeżeli postępowanie takie nie toczy się, wierzyciel może zająć prawo dłużnika do żądania podziału majątku wspólnego (912 k.p.c.) i wystąpić na tej podstawie o podział majątku wspólnego. Wierzyciel jest jednak pozbawiony możliwości wpływu na sposób podziału majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka, gdy podział majątku wspólnego zostaje orzeczony już w sprawie, której wynik powoduje ustanie małżeńskiej wspólności majątkowej, np. w sprawie o rozwód lub separację. W każdym razie, jak podkreślił Sąd Najwyższy, wierzyciel może poszukiwać zaspokojenia z przedmiotów, które w wyniku podziału majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka otrzymał dłużnik, z sumy pieniężnej otrzymanej przez dłużnika od jego małżonka tytułem spłaty lub dopłaty lub z wierzytelności, która z tytułu spłaty lub dopłaty przysługuje dłużnikowi od jego małżonka.

W orzecznictwie akcentuje się zatem konieczność dokonania podziału majątku wspólnego, przed momentem skierowania egzekucji przez wierzyciela, którego dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, do przedmiotów nim objętych, choćby już po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej na skutek orzeczenia rozwodu. Po zniesieniu wspólności ustawowej majątek dotychczas wspólny małżonków stanowi masę, do której stosuje się przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych z uwzględnieniem przepisów o dziale spadku, a zaspokojenie wierzyciela z przedmiotu należącego do takiej masy podlega ograniczeniom (por. art. 912 k.p.c.) (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2010 r., II CSK 274/10, LEX nr 707865).

Wskazuje się również jednocześnie na ryzyko doprowadzenia, przy innym ujęciu sprawy, do udaremnienia realizacji przepisu dotyczącego ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym, co nie znajduje podstawy prawnej w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Tym bardziej, gdy zważy się, iż orzeczenie o ustaleniu nierównych udziałów w majątku wspólnym odnosi skutek *ex tunc*, tj. z chwilą ustania wspólności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1976 r., II CR 268/76, OSNCP 1977/10/188).

Wreszcie można też przywołać głosę Edmunda Wengerka do orzeczenia Sądu Wojewódzkiego dla m. st. Warszawy z 26 stycznia 1965 roku (II Cr 756/65, „Państwo i Prawo” z 1967 r., nr 3) poddającą rozważeniu m.in. sprawę obrony współspadkobierców przed egzekucją ze spadku. Stwierdza się tam, iż w wypadku zajęcia przedmiotu objętego wspólnością majątku spadkowego przed działem spadku – mimo zarzutu dłużnika – spadkobiercom, kuratorowi spadku lub ewentualnie wykonawcy testamentu służy możliwość obrony właśnie poprzez wytoczenie powództwa o zwolnienie zajętego przedmiotu od egzekucji.

Z tych przyczyn, brak jest podstaw do zakwestionowania wydanego w niniejszej sprawie rozstrzygnięcia przez Sąd pierwszej instancji. Wyniku sprawy nie mogły zmienić zarzuty apelującego odnośnie stanowiska tego Sądu wyrażonego w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku o „przedwczesności powództwa”, co naturalnie musiałoby skutkować jego oddaleniem. Tymczasem tak się nie stało, gdyż rezultat konfrontacji akcentowanego przez skarżącego zwrotu z kontekstem, w jakim został on użyty, oraz szczegółowymi pisemnymi motywami wyroku, wskazuje, że doszło w tym zakresie do zwyczajnej, oczywistej omyłki pisarskiej. Mianowicie, to „postępowanie egzekucyjne” (a nie „powództwo”) zainicjowane przez pozwanego D. M. „jest co najmniej przedwczesne z uwagi na nie zakończenie sprawy o podział majątku dorobkowego w sprawie sygnatura akt I Ns 124/07, które definitywnie rozstrzygnie, które składniki majątku dorobkowego przypadną dłużnikowi J. N.. Wówczas wierzyciel D. M. będzie mógł z nich się zaspokoić”. Także zarzuty dotyczące wskazanej przez powódkę a przyjętej przez sąd w niniejszej sprawie wartości przedmiotu sporu nie mogły doprowadzić do wydania przez Sąd Odwoławczy orzeczenia w postulowanym przez skarżącego

kierunku. Przyczyną nieważności postępowania byłoby wszak rozpoznanie przez sąd rejonowy sprawy, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu (art. 379 pkt 6 k.p.c.). Sąd drugiej instancji nie może kontrolować braków pisma, któremu Sąd pierwszej instancji nadał już bieg. Natomiast z uwagi na wygranie sprawy w całości przez powódkę należał jej się zwrot kosztów procesu także w całości. Ponadto, zważyć trzeba, iż pozwany był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, który w odpowiedzi na pozew nie złożył wyraźnego żądania dokonania przez sąd sprawdzenia wartości przedmiotu sporu, poprzestając na zarzucie, iż powódka nie wykazała wysokości swego roszczenia, co miało uzasadniać oddalenie powództwa w całości. Powtórzona tego rodzaju teza w apelacji nie zasługiwała zresztą na uwzględnienie, skoro powództwo dotyczyło żądania zwolnienia przedmiotu spod egzekucji.

Mając na uwadze powyższą argumentację Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

O kosztach postępowania apelacyjnego należnych powódcie od apelującego – pozwanego D. M. orzeczono w oparciu o art. 98 § 1 i 3 i art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. 2002 r. Nr 163 poz. 1348 ze zm.).

SSO del. W. Buczek-Markowska SSA A. Sołtyka SSA E. Skotarczak